Ludvig Holberg

Den pantsatte Bondedreng

Den

pantsatte Bondedreng.

Komedie i tre Akter

af

Ludvig Holberg.

Kjøbenhavn.

Trykt og faaes tilkjøbs hos E. C. Løser,

Store Kjøbmagergade Nr. 26.

Personerne.

Leerbeutel, en forgjældet Mand.
Pernille, hans Pige.
Leander.
Bondedrengen Peer Nielsen, Palzgreve.
Verten Mester Jakob.
Peiter, hans Staldkarl.
En anden Vert.
Tre Raadsherrer.
Niels Peersen } Bondedrengens Forældre.
Gjertrud }
Madame Staabi.
En Juveleer.
En Musikant.
Peiter } Lakeier.
Kristoffer }
En Postkarl.

Den pantsatte Bondedreng.

Første Akt.

Første Scene.

Pernille. Leander. Siden en Postkarl.

Leander (som møder Pernille). Der seer jeg igjen et ellevte-Juni-Ansigt. Er det ikke Mademoiselle Pernille? Jo min Tro er det saa. Velkommen til Byen.

Pernille. Jeg takker skyldigst, Monsieur.

Leander. Er Hendes Frue med?

Pernille. Nei, jeg er kommen her med Herren alene.

Leander. Det er min Tro artigt. Jer Frue maa ikke være meget mistænkelig, efterdi hun skikker Kammerpigen med Herren til Byen.

Pernille. Vi har min Tro Andet at tænke paa end Jalousi i disse Dage.

Leander. Hvi saa?

Pernille. Det er et underligt Spørgsmaal. Monsieur maa vist ingen Almanak have?

Leander. Jo min Tro har jeg saa.

Pernille. Saa veed Han da vel, at vi skriver den ellevte Juni idag?

Leander. Hvad Fare har han for den ellevte Juni?

Pernille. Han har ikke saa megen Fare for den ellevte Juni, som den ellevte Juni har Fare for ham. Der er dog en Hob ubillige Folk i denne By. Tænk engang, Monsieur Leander, min Herre har været her paa syvende Dag i Byen og har endnu ikke kunnet faae lumpne titusinde Rigsdaler paa Kredit, som han har nødig; han har anmodet fem à sex Kjøbmænd derom i den Gade, hvor vi logerer, men —

Leander. Hvad hedder den Gade, som I logerer udi?

Pernille. Den hedder vist Vimmelskaftet. Det er en Gade, som gaaer saa skjævt.

Leander. Den vil min Tro gaae skjævere endnu med den attende Juni.

En Postkarl. Om Forladelse, I gode Venner, her skulde logere i dette Kvarteer en fornemme Mand fra Landet.

Pernille. Hvad er hans Navn?

Postkarlen. Han hedder Herr Leerbeutel.

Pernille. Jeg kjender ham.

Postkarlen. Det skal vist være en fornemme Banqverotterer.

Pernille. Endnu ikke, min Søn; men han kan blive det. Ingen Ting er umuligt; vil I levere mig Brevet, thi jeg tjener hos ham; men see! der er han selv. (Postkarlen leverer Brevet og gaaer.)

Leander. Jeg skjøtter ikke om at tale med ham endnu. Jeg maa gaae. (Gaaer.)

Anden Scene.

Leerbeutel. Pernille.

Leerbeutel. Jeg kan komme tilrette med alle Folk uden med disse forbandede Kreditorer.

Pernille (sagte). Det gaaer mig ligeledes.

Leerbeutel. Det er et upoleret Folk.

Pernille. Nogle Tolpere.

Leerbeutel. Jeg vil heller omgaaes med Grovsmede.

Pernille. Heller med Kjedelflikkere.

Leerbeutel. De har ingen Respekt for Folk af Byrd og Stand.

Pernille. De skjærer Alle over een Kam.

Leerbeutel. See, est du der, Pernille? Hvad bestiller du her?

Pernille. Jeg staaer og spekulerer paa hvordan vi kunne faae den ellevte Juni praktiseret ud af Almanaken.

Leerbeutel. Og jeg gaaer og spekulerer paa hvordan jeg kunde praktisere mig ud af Landet. Jeg faaer eet forbandet Brev efter et andet.

Pernille. Har Herren ingen Penge faaet endnu?

Leerbeutel. Nei, Pernille. Her er et uforskammet Folk udi denne By. Jeg har været saa raisonnabel at tilbyde visse Mænd fyrgetyve pro Cento; men de vil dog ikke laane mig.

Pernille. Det er uforskammet.

Leerbeutel. Og det, som mere er, jeg har tilbudet dem at betale Renterne forud.

Pernille. Hvilke uvillige Dosmere. Alt hvad de kunde tabe derved i saa Maade var Tredsindstyve paa Hundrede. Jeg har her et Brev til Herren.

Leerbeutel. Hvem flyede dig det?

Pernille. En Spaamand.

Leerbeutel. Hvoraf veedst du, at han var en Spaamand?

Pernille. Jo, han sagde, at Brevet var til en Banqverotterer.

Leerbeutel. Mon han sagde det af Ondskab?

Pernille. Nei, jeg troer nok at han vilde sige Banqverer. Vil Herren læse Brevet.

Leerbeutel (læser Brevet). „Tre Uger efter Sigt ville Herr Leerbeutel betale denne min sola Vexel af ti Rigsdaler." Her seer man hvilke Tanker Folk har om mig; tre Ugers Sigt paa ti Rigsdaler. Pernille, du har spillet adskillige Pudser for at redde mig tilforn. Nu har jeg meest din Hjælp fornøden.

Pernille. Man spiller saa længe Pudser, at man bliver omsider hængt derfor.

Leerbeutel. Fy, man hænger jo ikke Fruentimmer.

Pernille. Jeg vil gjerne stræbe at hjælpe Herren; men det er vanskeligt at gjøre uden man vil gribe til Skjelmstykker.

Leerbeutel. Naar man ikke kan komme fort ved ærlige Midler, saa maa man søge andre Udveie.

Pernille. Jeg kan i en Hast ikke hitte paa andet Raad end at Herren spiller nok engang Banqverot.

Leerbeutel. Det kunde være godt nok hvis jeg havde Reisepenge.

Pernille. Jeg veed, at Herren har saa megen Kredit.

Leerbeutel. Hvor stor min Kredit er, kan man see af denne Vexel af ti Rigsdaler, som er paa tre Ugers Sigt.

Pernille. Jeg kunde maaskee nok finde nogen Udvei, hvis jeg ikke havde saa megen Samvittighed, som jeg har.

Leerbeutel. Det er Ulykken. Men hvorfor lod du ikke din Samvittighed smukt blive hjemme?

Pernille. Ei, Herre, den koster jo Intet at føre, Fragten er kun en ringe Ting.

Leerbeutel. Jeg troer det nok; thi der vilde en mægtig Hob saadanne Samvittigheder for den agende Post at stoppe dens Omkostninger.

Pernille. Det er sandt, de falder noget lette udi Vægten, men hvor Lidet det er, saa er det dog Noget.

Leerbeutel. Det er meget urimeligt, at bringe ved ellevte Juni-Tider Samvittighed med sig til Kjøbstæden. Men lad os holde op at skjemte og lad os tænke paa noget Middel, hvorved jeg kan blive hjulpen.

Pernille. Kan Herren bekvemme sig til at gjøre et Skjelmstykke?

Leerbeutel. Hvilket underligt Spørgsmaal. Jeg har saa tidt gjort det uden Nød og nu skulde jeg tage det udi Betænkning, da saa mange Ulykker staaer mig for Øinene.

Pernille. Jeg vil see til, i Ugen indkommer, om jeg kan hitte paa Noget.

Leerbeutel. At love mig Hjælp i Ugen indkommer, det er ligesom at love En, der er falden udi Søen, Hjælp om et Par Timers Tid.

Pernille. Det er Ulykken, Herre, at I har altfor høie Tanker om mig. I stoler altfor meget derpaa.

Leerbeutel. Jeg veed hvad du kan gjøre.

Pernille. Ja, jeg veed det ogsaa selv.

Tredie Scene.

De Forrige. En Bondedreng (kommer ind gabende).

Pernille. Nei see den Bondedreng, hvor han staaer og gaber. Han maa vist ikke have været i Kjøbstad tilforn.

Leerbeutel. Hør, Landsmand, hvor har du hjemme?

Bonden. Jeg har hjemme udi en By her ude paa Landet.

Leerbeutel. Hvad hedder den By?

Bonden. Jeg veed mare ikke.

Leerbeutel. Hvor langt ligger den herfra?

Bonden. Mener I denne By her?

Leerbeutel. Hvilken forbandet Tosse. Skulde jeg spørge om hvor langt denne By ligger fra sig selv? Men veedst du ikke hvad Byen hedder, som du boer i? Hvad hedder din Foged? Naar jeg hører hans Navn, skal jeg maaskee nok kunne sige dig Byens Navn.

Bonden. Vor Foged? lad see, han har samme Navn som jeg.

Leerbeutel. Hvad hedder du da?

Bonden. Jeg kan mare ikke komme det ihu. Lad see! tøv lidt; min Moer veed det nok.

Leerbeutel. Det er en Erke-Tosse.

Bonden. Men jeg veed hvad vor Præst hedder.

Leerbeutel. Hvad hedder han?

Bonden. Han hedder Herr Magtster, ja mare gjør han saa.

Leerbeutel. Han er værre end et umælende Beest.

Bonden. Vilde I ikke blive vred, go' Herre, paa mig, saa vilde jeg spørge Jer, hvad dette store Huus er for et Huus?

Leerbeutel. Det er Raadhuset.

Bonden. Hille min Tro, der kunde lægges en mægtig Hob Koer og fødes en farlig Hob Heste og Stude der. Igjennem den store Port gaaer man vel hen til Staalden?

Leerbeutel. Jeg havde neppe troet at der skulde findes slige Mennesker; — men hør, Kammerat, hvad har du idag at forrette her i Byen?

Bonden. Ikke saa meget; men, go' Herre, bliv ikke vred at jeg gjør saa mange Spørgsmaal. Hvoraf leve disse mange Folk her i Byen? thi jeg seer hverken Ager eller Eng, hverken Heste eller Stude, ikke et Sviin engang.

Pernille. Stude og Sviin er her nok af; man lever ellers her af dit og andre Bonders Sved og Arbeide.

Bonden. Men hvorfor er vi saa gale, at vi arbeider for dem?

Pernille (til Leerbeutel). Denne Karls Taabelighed, Herre, vil jeg betjene mig af og sætte Noget iværk, som skal give os Penge. (Til Bonden) Du maa vel sige, Landsmand, at I er gal, som arbeider og sveder for Andre. Jeg er vis paa, Ingen har takket dig derfor siden du kom til Byen.

Bonden. Der har ikke været den Ære i dem, at de har villet løfte paa Hatten engang, naar jeg har taget min Hue af.

Pernille. Hør, Landsmand, har du Lyst at blive her i Byen? Du skal slippe for Arbeide og Intet have at bestille end at æde og drikke.

Bonden. Tak, som byder. Det var jo et skjønt Levnet.

Pernille. Du skal faae fem à sex Retter Mad hver Maaltid.

Bonden. Faaer Folk saa mange Retter Mad i Staden?

Pernille. Ja vist, de Fleste.

Bonden. Da maa de Fleste have Maver saa store som Mære.

Pernille. Nei, de æder kun lidt af hver Ret. Men vil du gjøre hvad jeg beder dig, skal du nyde samme gode Dage.

Bonden. Ja mare vil jeg saa.

Pernille. Lad see da, at du kanst beholde i dit Hoved Alt hvad jeg siger dig.

Bonden. Jeg vil forvare det i min Hue.

Pernille. Ak, jeg maa blive gal. Det er godt nok at han er taabelig, men jeg er bange at det gaaer altfor vidt. Hør, Landsmand, Du maa være ganske taus og om Nogen taler til dig, skal du

intet Andet svare end disse Ord: Sporg min Hofmester! I maa agere Hofmester, Herre.

Leerbeutel. Hvad skal da Bonden være?

Pernille. Jeg har alt gjort ham til Paltzgreve. Vi skal lade som han reiser udenlands og jeg skal agere Paltzgrevinden. Træk jer Kjole af, Herre, jeg maa see hvordan han passer derudi.

(De fører ham i Leerbeutels Kjole.)

Bonden. Ei, det er en fiin Kjole. Herren paa Hovedgaarden havde ikke bedre Kjole den Dag, han stod Brud.

Pernille. Tael nu ikke mere om Herren paa Hovedgaarden; nu est du Herre selv, ja en Paltzgreve.

Bonden. Jeg er Fanden heller.

Pernille. Stil dig nu an i alle Maader som at du er vor Herre.

Bonden. Er en Paltzgreve da det Samme som Vorherre?

Pernille. Nei, nei, du skal kun bilde dig ind, at jeg er din Frue og han din Tjener, og naar Nogen taler dig til, kan du svare dem det, som jeg sagde dig nys. Nu vil ieg lade som jeg er en fremmed Person, som du maa tale med. — Underdanige Tjener! jeg glæder mig over at see eders Paltzgrevelige Naade lykkelig er ankommen til dette Sted. — See frisk op! — Om jeg maatte tage mig den Dristighed at sporge eders Naade, naar Ankomsten var hid; — see frisk op! — hvad svarer du dertil?

Bonden. Hvad skal jeg svare dertil? I bær Jer jo ad som en Nar.

Pernille. Ja saadant Narreri maa du vænne dig til, naar du vil være fornem.

Bonden. Hvad skal jeg svare?

Pernille. Har du saa hastig glemt det? Du skal svare: Spor min Hofmester. Ei see dog frisk op! Nu taler jeg dig videre til: Naar var eders Paltzgrevelige Naades Ankomst hid til Staden?

Bonden. Spor min Hofmester, eller tael til min Hofmester! see frisk op!

Pernille. Ei, gid du faaer en Ulykke, din dumme Hund!

Bonden. Spør min Hofmester; — hvad var nu det Andet?

Pernille. Ak, jeg maa blive gal. Det er alt nok, bliv kun derved; nu taler jeg videre: Eders Naade er vel endnu ikke gift?

Bonden. Spor min Hofmester.

Pernille. Det Sporgsmaal duer ikke. Eders Naade er vel kommen hid for at besee vor ringe Stad?

Bonden. See frisk op!

Pernille. Ei, jeg kommer ingen Vei med ham. Det er en Hest. Du skal intet Andet svare end de Ord: Spor min Hofmester.

Bonden. Nu, nu forstaaer jeg; spor min Hofmester.

Pernille. Godt nok. Her boer en Mand udi dette store Huus, hvor Komedien skal spilles. Der skal Herren gaae hen for i Veien, betinge de fornemste Værelser for en fornemme riig Paltzgreve med hans Frue. (Bonden snyder sig og smør Fingrene paa Kjolen.)

Leerbeutel. Fy dig an! smør du Fingrene paa Kjolen?

Bonden. Spør min Hofmester.

Pernille. Ei, det vil ikke sige, Herre, lad ham kun have sine Noder.

Leerbeutel. Jeg mærker nok hvorhen du sigter med denne Intrigue; men jeg er bange, at vi blive kjendte.

Pernille. Udi den Ekvipage, vi kommer udi, vil Ingen kjende os. Man maa ellers vove Noget for at redde sig af en stor Ulykke.

Leerbeutel. Det er sandt; hvis jeg ikke faaer Penge paa en eller anden Maade, er jeg om en Hals.

Pernille. Saa vover Herren da Intet; men jeg alene.

Leerbeutel. Det er sandt, Pernille; jeg har dig at tilskrive baade mit Liv og min Velfærd. Man hvad skal vi nu først foretage?

Pernille. I skal hen udi dette store Herberg og bestille de fornemste Værelser for en fremmed Paltzgreve. I maa bronte brav og tale store Ord.

Leerbeutel. Det skal have gode Veie. Det er Noget, som jeg er vant til.

Pernille. See her, Kammerat, sly nu Herren sin Kjole igjen.

Bonden (grædende). Ei, lad mig beholde den.

Pernille. Du skal strax faae den tilbage. Kom nu med mig.

Fjerde Scene.

Leerbeutel. En Vert.

Leerbeutel. Det er en lystig Pige, som er skabt til store Ting. Jeg maa strax gjøre en Begyndelse. (Banker paa.)

Verten. Med hvem vil han tale, min Herre?

Leerbeutel. Jeg er Paltzgrevens Hofmester.

Verten. Hvilken Paltzgreve?

Leerbeutel. En fremmed Paltzgreve, som er nylig kommen til Staden og vil have Logement her; thi dette Huus er os rekommenderet som det bedste.

Verten. Ja, jeg haaber, at Hans Naade skal ingensteds bedre blive trakteret.

Leerbeutel. I maa vel see til, Herr Vert, at I skaffer os god Fisk; thi Paltzgreven er ikke meget for Kjødmad. Hvad Slags Vine har I?

Verten. Alle Slags; jeg har nylig faaet hjem Bourgogne-Viin, som ikke er for lange Hvile; men er Paltzgreven langt borte?

Leerbeutel. Nei, han er paa Veien fra Posthuset, hvor Vognene holde, der taer han en Portechaise; thi han taaler ikke at kjøre paa Gadestenene.

Verten. Hillemænd! kommer han saa hastig? Henrik! gjør Alting rydedigt paa den store Sal. Vi venter Fremmede.

Leerbeutel. I maa skynde Jer det bedste I kan.

Verten. Inden en halv Time skal Alting være færdigt. Jeg haaber, Hans Naade skal blive fornøiet; behager det ellers Herr Hofmester, at jeg skal lade nogle af mine Folk gaae med for at bære hans Gods.

Leerbeutel. Af nei! Vi har Folk nok selv. Han har ogsaa sin Frue med.

Verten. Velbaarne Herr Hofmester taer ikke unaadigt op, at jeg spør Ham om een Ting. Hvor kommer det, at en Herre, som er allerede gift, holder en Hofmester?

Leerbeutel. Min Herre har giftet sig meget ung. Derforuden er der en anden Aarsag, som jeg skal forklare Jer siden. Gaaer I nu kun ind og laver Alting til, thi om en halv Time skal vi være her.

Femte Scene.

Leerbeutel. Pernille.

Leerbeutel. Begyndelsen er gjort; hvordan dette ellers vil falde ud, kan jeg ikke sige. Andre betjene sig af lystige Tjenere for at øve Skalkestykker, men jeg bruger Piger dertil. Kjønnet gjør dog Intet til Sagen; thi hvo som har bedst Hoved og meest Dristighed, er det bekvemmeste Instrument. Denne Pige har reddet mig af adskillige Fortrædeligheder, saa at jeg har Haab om god Fremgang. Hvorom Alting er, saa vover jeg ikke meget; thi at falde i ubarmhjertige Kreditorers Hænder — — Men der seer jeg hende igjen.

Pernille. Nu, Herre, har I forrettet jer Ærinde?

Leerbeutel. Logementet er bestilt og Alting bliver færdigt inden en halv Time, hvordan det ellers vil falde ud.

Pernille. Lad mig kun raade derfor. Jeg har allerede hvervet en Hob godt Folk, som skal gaae os tilhaande.

Leerbeutel. Men hvor er Paltzgreven?

Pernille. Han er til min Mosters, som jeg har aabenbaret den hele Sag. Hun er, uden at rose min egen Paarørende, en vittig Kone og saa tjenstagtig, at hun har exponeret sig mange Gange at komme i Spindehuset for at gaae gode Venner tilhaande, som betale hende for sin Møie.

Leerbeutel. Men jeg er bange for denne Bondedreng; thi han er altfor taabelig.

Pernille. Dersom han var et halvt Kvintin mindre dum, var han mig til ingen Nytte. Spiller I kun jer Hofmester-Rolle saa vel, som jeg min Frue-Rolle, saa skal Sagen gaae vel nok. Laer os nu hen at lave os til.

Anden Akt.

Første Scene.

Paltzgreven i en Portechaise. De Andre gaaer ved Siden. Verten er meget geskjæftig, og, med Huen i Haanden, hjælper ham ud af Portechaisen.

Leerbeutel. Hei Kristoffer! Peiter! løber strax hen til Posthuset og henter Herrens Toi og Kufferter. Fruen kommer ind ad Bagporten.

Lakeierne. Det skal skee, Herr Hofmester.

Verten. Gud bedre mig, velædle Herr Hofmester, jeg er bange at det er ikke alt udi Huset som det bør at være; havde jeg lidt forud faaet Hans Naades Ankomst at vide, skulde det have været bedre.

Leerbeutel. Jeg veed, I har jo nogle Værelser ryddede?

Verten. Ja den store Sal, som Herren blev ført op paa, er ryddig. Kabinetterne skal strax komme i Stand.

Leerbeutel. Godt, godt.

Verten. Ak, Herr Hofmester, Paltzgreven seer meget naadig ud. Han er ganske ung.

Leerbeutel. Ja, han er kun udi sit attende Aar, og derforuden for saadan stor Herre meget enfoldig, saa at Alting maa gaae igjennem mit Hoved. Hvad hedder den fornemmeste Vexelerer her i Byen?

Verten. Han hedder Andreas Grobsmidt.

Leerbeutel (taer et Brev op af Lommen). Ja, det er den samme, her staaer paa Brevet: Andreas Grobsmidt. Er den Karl ellers kapable for at tælle mig fire tusinde Rigsdaler tre Dage efter Sigt?

Verten. Ja, velædle Herr Hofmester, om det var ti tusinde; men kan Paltzgreven behøve saa mange Penge paa eengang?

Leerbeutel. Ja vist. Han agter ikke meer tusind Daler end fire Skilling. Saadanne Folk, Herr Vert, maatte I nok ønske Jer hver Dag.

Verten. Det er min Tro sandt.

Anden Scene.

De Forrige. En anden Vert (kommer ind).

Anden Vert. Ak, min Herre, jeg vil rekommendere Dem mit ringe Huus, hvor De skal blive langt bedre akkommoderet end her.

Første Vert. Det skulde fortryde mig, om man nogensteds blev bedre akkommoderet end i mit Huus.

Anden Vert. Ei, jeg maa lee deraf. Du est jo ikke kapable, Jakob, at lave en ærlig Ragout til.

Første Vert. Du skal nok see, at jeg skal lære det af Mester Herman.

Anden Vert. Jeg veed nok hvad Folk sagde, som logerede her forgangen Uge.

Første Vert. Hvad sagde de da?

Anden Vert. De sagde, at de bleve slet akkommoderet og brav skaaren.

Leerbeutel. Ei Børnlille ypper ingen Klammeri.

Anden Vert. Det er, som jeg siger, min Herre; vil De behage at logere hos mig, skal de blive langt anderledes betjent og langt fra ikke skaaren saa meget som her.

Leerbeutel. Nei, nu er det for silde, Landsmand.

Første Vert. Det er Karnalier, som siger, at jeg skjær Folk.

Anden Vert. Og jeg siger, at du er en Brødtyv, som søger at tage Næringen fra andre godt Folk.

Første Vert. Du est selv en Brødtyv. (De faaer hinanden i Haaret, Hofmesteren skiller dem ad og driver den Anden ud.)

Verten. Ak, gunstige Herr Hofmester, tag det ikke unaadigt op, at Saadant er skeet udi deres Presence. Jeg kan ikke styre mig selv, Herr Hofmester, naar Nogen vil gribe mig an paa mit ærlige Navn og Rygte og sige at jeg ikke kan lave en Ragout til; er det ikke smerte-

ligt, Herr Hofmester. Han maatte heller have kaldet mig en Skjelm og Bedrager. (Han græder)

Leerbeutel. Ei, Herr Vert, vil man lægge paa Hjertet Alt, hvad Folk siger, saa faaer man nok at bestille; hvor gammel er I vel nu og hvor længe har I koget for Folk?

Verten. Over tredive Aar.

Leerbeutel. I saa lang Tid synes mig, at eders hidsige Blod burde have udkoget. Skulde jeg have ladet mig bevæge af Snak, saa havde jeg længe siden været opædet af Chagrin; thi udi hvert Brev jeg faaer hjemme fra, er noget Nyt fra mine Venner, som fortæller mig hvad Folk taler om denne vor udenlandske Reise, nemlig: at jeg betjener mig af Paltzgrevens Enfoldighed og anvender Kassen til min egen Fordeel, da jeg dog kan sværge, at jeg har sat til over tre tusinde Rigsdaler af mine egne Penge paa denne Reise, som Fruen kan vidne med mig. Men, Herr Vert, naar man har en god Samvittighed, kan man foragte alt Saadant.

Verten. Gid alle brave unge Herrer var udi slige Hænder, som Hofmesterens. Det er noget sært ved mig, Herr Hofmester, at, saasnart jeg seer et Menneske, kan jeg profekt sige hvad der boer i ham. Jeg kastede mit Die ikke saasnart paa Hofmesteren, førend jeg formærkede, at han var en forstandig og dydig Herre. Men, Herr Hofmester, er Paltzgreven saa enfoldig?

Leerbeutel. Herr Vert! man bør ikke tale ilde om saadanne store Herrer, jeg taler heller ikke ilde om ham; thi hvad kan han dertil, at Naturen har ikke villet danne ham anderledes? Men jeg kan sige dette — (dog ikke mine Ord igjen) —

Verten. Bevare min Mund, Herr Hofmester.

Leerbeutel. Jeg kan sige det, at han har fast intet af Menneske, uden Skabningen, og hvormeget jeg end søger at skjule hans Enfoldighed, saa mærker dog skjønsomme Folk det strax. Hans Herr Fader, den gamle Paltzgreve, har mange Tider vredet sine Hænder, ja grædet derover for mig. Jeg har trøstet ham derved, at Mange, der har været lige saa enfoldige som han udi Ungdommen, ere dog blevne meget vittige naar de ere avancerede udi Alderen. Hans Herr Fader har menet, at, naar han kom i fremmede Lande, at han skulde forandres og blive mere poleret; men jeg seer endnu ingen Forandring. Nu maa jeg op til Herren, han har ladet invitere de Fornemmeste af Landet at spise her med sig til Aften. See til, Herr Vert, at vi blive vel akkomoderet. I skal blive raisonnabelt betalt. Adieu saa længe.

Tredie Scene.

Verten. Madame Staabi. Siden Leerbeutel.

Verten. Det er en deilig Mand, denne Hofmester. Men jeg vilde dog ønske, at hverken han eller Fruen var med; thi saa kunde jeg raade for Herren alene. Vi faaer kun sjelden slige fede Stege, hvorfor vi maae bruge Leiligheden. Et Vertshuus er ligesom et Lotteri.

Der falder en Hob Nieter og slette Gevinster, men denne Paltzgreve er som et af de store Lodder udi den femte Klasse, som maa bøde paa det Andet. Men see her! God Morgen, Mad. Staabi, vil I tale med mig?

Mad. Staabi. Jeg hørte, at her er kommen en fremmed Herre. Jeg har Brokader, Silketøi og andet deslige.

Verten. I kan bie til Hofmesteren kommer; thi Alting gaaer igjennem hans Hoved. Men der er han. Herr Hofmester, her er en Kone med adskillige Galanterier, om Paltzgreven kunde have Lyst til Noget.

Leerbeutel. Kanskee; vi skulde have henved tredive Alen Brokade; men det skulde være godt.

Mad. Staabi. Der er Ingen i Byen, som har bedre Brokade; men det er noget dyrt. Hvem der vil have gode Sager, maa ogsaa betale dem.

Leerbeutel. Det vil ikke sige, at de ere dyre, naar de kun ere gode.

Mad. Staabi. See, min Herre, dersom Han finder saadan Patron og saa tyk Brokade udi Staden, vil jeg give det for Intet.

Leerbeutel. Har I ellers ingen smukke Tobaksdaaser?

Mad. Staabi. Ja vist; her har jeg en Gulddaase med et rart Portrait, men den kommer paa to hundrede Rigsdaler; thi der er lutter Dukatguld derudi.

Leerbeutel. Ja, Daasen er smuk; jeg troer nok at Greven beholder den tilligemed Brokaden, naar han faaer Leilighed at see derpaa. Vil I lade det ligge her til imorgen.

Mad. Staabi. Ja, hjertelig gjerne.

Leerbeutel. I kan komme hid imorgen Klokken ni.

Mad. Staabi. Det skal skee.

Leerbeutel. Men I maa sige det nøieste Kjøb paa Brokaden.

Mad. Staabi. Vi skal nok komme tilrette.

Leerbeutel. Har I ellers smukke Juveler?

Mad. Staabi. Nei, Herre; men her boer en Mand næst ved, som jeg vil rekommendere Herren.

Leerbeutel. Ja, lad ham komme strax hid. (Mad. Staabi gaaer bort.) Herr Vert! de Fremmede kommer snart. Lad nu see, at I akkommoderer dem vel.

Verten. De skal blive kongelig trakterede. (Verten gaaer ud.)

Fjerde Scene.

Leerbeutel (alene). Komedien begyndes vel nok; det er vel noget dumdristigt at byde fornemme Gjæster til sig, som maaskee kan røbe os og strax seer at det er en grov Bondedreng; men min Læremester Pernille siger, at jo mere Figurer vi gjør, jo meer bestyrke vi vore Sager og betaer Verten al Suspicion. Jeg skal nok sætte Raadsherrene en Vexnæse paa, saavelsom hun paa deres Fruer. Men der kommer Juveleren. De Folk iler til deres egen Ulykke, ligesom de ere bange, de ikke tidlig nok skal blive bedragne.

Femte Scene.

Leerbeutel. Juveleren.

Juveleren. Serviteur, min Herre. Madam Staabi har viset mig hid; jeg er en Juvelerer.

Leerbeutel. Lad mig see, hvad det er for Sort; disse staaer mig bedst an; kanskee at Greven beholder dem, men nu har han ikke Leilighed at examinere dem; thi vi venter nogle af Raadsherrerne hid. Vil I lade dem ligge her til imorgen, saa skal I faae Svar.

Juveleren. Jeg vil komme hid imorgen med Juvelerne igjen.

Leerbeutel. Nei, Monsieur, jeg skal give Ham bedre Raad. Det er bedst, at Han bliver borte, eftersom Han er saa frygtsom. Her var nylig en Anden, som rekommenderede sig og bød sig til at lade os beholde paa Prøve saa mange, som vi forlangede; men jeg lod ham gaae, eftersom samme Kone havde talt til mig om Jer.

Juveleren. Ak, min Herr Hofmester, det var ikke saa meent.

Leerbeutel. Nei, Monsieur, jeg vil min Tro ikke føre Ham eller Nogen i Fristelse. Han kunde maaskee have en urolig Nat derover, at Han havde betroet et Par Juveler til en Paltzgreve af det hellige Romerske Rige.

Juveleren. Ak bliv ikke vred, velædle Herr Hofmester.

Leerbeutel. Nei, aldeles ikke. Jeg priser hans Forsigtighed.

Juveleren. Ak eders Velædelhed.

Leerbeutel. Jeg siger Ham jo, Monsieur, at jeg aldeles ikke fortryder derpaa; men Han kan heller ikke regne mig det til onde, om jeg kjøbslaaer med hvem jeg lyster.

Juveleren. Ak velbyrdige Herr Hofmester.

Leerbeutel. See, der har Han sine Juveler igjen. Jeg troer ikke de er kommen tilskade i min Haand.

Juveleren. Jeg taer dem min Tro ikke tilbage. Jeg beder ydmygst at de maae blive liggende til imorgen.

Leerbeutel. Nei, jeg taer ikke imod dem.

Juveleren. Jeg beder da, at Greven vil ikke fatte Unaade for mig. (Gaaer bort.)

Leerbeutel. Hør, Monsieur, eftersom jeg mærker, at I ikke gjorde det af Mistanke, saa lad dem da blive her.

Juveleren. Jeg takker Hofmesteren.

Leerbeutel. Imorgen Klokken ni kan I komme hid.

Juveleren. Det skal skee. (Gaaer.)

Sjette Scene.

Leerbeutel. Tre Raadsherrer.

Første Raadsherre. Skyldigste Tjener. Jeg veed ikke, om Han er af Paltzgrevens Svite.

Leerbeutel. Ja, min Herre, jeg er hans Hofmester til Tjene-

ke. Paltzgreven har taget sig den Frihed at invitere dem til et Aftensmaaltid, formoder, De tager det ikke ilde op.

Anden Raadsherre. Vi ere Paltzgrevens underdanige Tjenere og takker for den Ære, han vil bevise os.

Leerbeutel. Hans Herr Fader, den gamle Paltzgreve, siger, at udi hans Ungdom, da han reiste udenlands, inviterede han enhver Byes Øvrighed til sig, hvilket han ogsaa har villet, at hans kjære Søn skulde prakticere. Raadet er saadanne Mænd, som man skal lære og profitere af. Man maa ikke reise udenlands for at besee Huse og Bygninger, men for at tale med brave Folk.

Første Raadsherre. Men vi vilde ønske, at vi kunde være hans Naade til nogen Fornøielse her paa Stedet; men hvad kan en Herre af den Stand og Edukation, der har reiset saa meget, profitere af vor Omgængelse? Vi kan nok slutte af Herr Hofmesters Artighed, Forstand og Manerer, hvordan Hans høie Principal er dannet.

Leerbeutel. Jeg takker ydmygst for de gode Tanker, De have om mig. Mine Meriter ere kun ringe og min Principal desværre — — Ak, I gode Herrer, jeg kan ikke tale.

Første Raadsherre. Hvorfor det, Herr Hofmester? vi haaber, at Hans Principal intet Ondt er vederfaret.

Leerbeutel. I gode Herrer, Naturen er meget bizarre i at uddele sine Gaver; min Herre har Intet at klage paa Legemets Skikkelse; thi Alting er derudi, som det bør at være, og han har en god Helbred, er derforuden begavet med Rigdom og Velstand. Men, I gode Herrer (Han græder bitterlig) ak, mit Hjerte bløder i mit Liv naar jeg tænker derpaa.

Første Raadsherre. Maaskee Paltzgreven er noget flygtig, hvilket er en Feil, som findes hos de fleste slige unge Herrer. (Leerbeutel græder igjen.) Men det er Noget, som forgaaer med Alderen.

Leerbeutel. Nei, min Herre, gid han var noget vild og flygtig; thi jeg holder saadant for et godt Tegn hos unge Mennesker.

Første Raadsherre. Saa inklinerer han da maaskee til Melankoli?

Leerbeutel. Nei, gid han var noget melankolisk; thi Melankoli er gjerne meleret med andet Godt.

Første Raadsherre. Han er maaskee altfor stor Liebhaver og lader sig forlede af Fruentimmer.

Leerbeutel. Nei, gid han var en Liebhaver; thi Amour, saasom den fører meget Ondt med sig, saa fører den ogsaa meget Godt.

Første Raadsherre. Vi kan da ikke vide, hvad der fattes; maaskee han er haard mod sine Underhavende.

Leerbeutel. Nei vist ikke. Gid han var noget haard, thi Saadant er undertiden nyttigt hos slige Folk.

Første Raadsherre. Hans Naade maa da have nogen Affekter udi en stor Grad.

Leerbeutel. Nei, I gode Herrer, hverken udi stor eller liden

Grad. Han har slet ingen Affekter; naar I seer ham, skal I forsværge, at han er saadan Herre; I skal heller tage ham for en Bondesøn end for en Paltzgreve. Han er ligesom et Stykke Træ, har hverken Begreb eller Ihukommelse, og alt Det, hans Herr Fader har kostet paa ham, er forgjæves. (Græder igjen.) Ak, du ædle gamle Paltzgreve, naar jeg tænker paa de mange salte Taarer, du har fældet, de mange Sukke, du har udøset derover, er mit Hjerte færdigt at briste. Den gode Herre har gjort Alt hvad en Fader kan gjøre for sit Barn, har udvalgt de bedste Informatores til ham, som var at bekomme udi Landet, de bedste Exercitiemestere, og endelig ladet ham reise udenlands. — Men det har kun Lidet frugtet.

Første Raadsherre. Hvor gammel er nu Paltzgreven?

Leerbeutel. Nitten Aar.

Første Raadsherre. Ei, Herr Hofmester, saa kan der endnu være en Forhaabning; thi man har store Exempler derpaa.

Leerbeutel. Ha, ha, gid det var saa vel; men jeg beder om Forladelse, I gode Herrer, at jeg forlader dem et Øieblik. Jeg vil bringe Herren ned.

Første Raadsherre. Ydmygste Tjener.

Syvende Scene.

Raadsherrerne (alene).

Første Raadsherre. Det er en allerkjæreste Mand denne Hofmester, Herr Kollega. Han burde være det, som hans Herre er, formedelst sine store Meriter.

Anden Raadsherre. Ja, jeg siger det Samme, thi jeg er min Tro ganske forliebt i ham.

Tredie Raadsherre. Jeg længes ret efter at see den unge Paltzgreve, om han er saa taabelig.

Første Raadsherre. Det maa dog være en stor Hjertesorg for Forældre at see ingen Tugt bide paa deres Børn. Men der kommer han uden Tvivl.

Ottende Scene.

Raadsherrerne. Paltzgreven. Leerbeutel. Siden Verten.

Første Raadsherre. Underdanigste Tjenere! Vi takker for den Naade, Paltzgreven har beviist os, at invitere sine ringe Tjenere hid.

Anden Raadsherre. Havde vi vidst Paltzgrevens Ankomst, skulde vi for længe siden have havt den Ære at gjøre vor underdanigste Opvartning og gratuleret Hans Naades Ankomst.

Paltzgreven. Har Ingen af Jer, I gode Mænd, en Snyde Tobak? jeg er saa forstoppet.

Første Raadsherre (sagte). Ak Himmel, hvilken Kompliment er dette for en Paltzgreve.

Leerbeutel. I gode Herrer! Paltzgreven havde lagt sig lidt paa Sengen og var falden isøvn, og naar han sover saadan om Efter-

middagen, bliver han saa døsig, saa at der gaaer en halv Time bort forend han kan komme sig igjen. Jeg beder ydmygst, at De vil behage at sætte sig ned, saa sætter min Herre sig ogsaa.

Første Raadsherre (sagte). Hvor den habile Mand veed at skjule sin Principals Feil.

Leerbeutel. Ak de gode Herrer behager at sidde; thi forsidder ikke Hans Naade. (Paltzgreven sætter sig først, siden de Andre, Leerbeutel bliver staaende ved hans Stoel.)

Første Raadsherre. Eders Naade er kommen paa et Sted, som er meget usundt. Eders Naade maa derfor tage sig iagt i Begyndelsen og bruge nogle smaae Prækautioner. (Paltzgreven ræber.)

Leerbeutel. Paltzgreven har en forskrækkelig slet Mave og beder ydmygst om Forladelse, at han i Deres Presence bruger sin Kommoditet, thi mange Tider kan han ingen Luft faae, og derfor tager sig Frihed at gjøre Saadant, hvilket han aldrig gjorde, dersom den yderste Nod ikke tvang ham dertil.

Første Raadsherre. Hans Naade bruge sin Frihed; thi Sundheden er det kostbareste Klenodie, man har i Verden. Har ellers Hans Naade længe været inkommoderet med slige Obstruktioner?

Paltzgreven. Spør min Hofmester.

Første Raadsherre (til Hofmesteren). Har Hans Naade været længe saaledes inkommoderet?

Leerbeutel. Ja udi nogle Aar.

Anden Raadsherre. Jeg har her nogle excellente Mavedraaber, om eders Naade vilde bruge dem, saa forsikkrer jeg, at der er ingen Ting bedre for Maven.

Paltzgreven. Der gaaer jo ikke tolv slige paa en Pægl. Derpaa kan man ikke slukke sin Torst.

Leerbeutel. Paltzgreven, I gode Herrer, er ikke vant til Draaber. Han bruger aldrig uden Dekoktum, hvoraf tages store Portioner; han har meent, at det var Dekoktum.

Første Raadsherre. Nei, eders paltzgrevelige Naade; det var ikke Dekoktum: man taer kun ti Draaber heraf hver Gang.

Paltzgreven. Spør min Hofmester.

Første Raadsherre. Kjender da Herr Hofmester disse Draaber?

Leerbeutel. Jeg fusker lidt kun paa Medicin. Ja jeg kjender strax paa Lugten, hvad det er for Slags. Det er en kraftig Tinktur. Man kan ikke bruge stort over ti Draaber paa eengang.

Første Raadsherre. Men hvorledes staaer denne By ellers eders paltzgrevelige Naade an?

Paltzgreven. Spør min Hofmester.

Leerbeutel. Paltzgreven veed, at jeg har seet mig lidt om udi Byen, hvorfor han mener, det kommer mig til at gjøre en Beskrivelse derover; thi han har selv endnu aldeles Intet seet: Jeg finder her adskillige smukke og kostbare Bygninger.

Første Raadsherre. Ja Byen er smuk nok. Den har taget til paa nogle Aar. Om Paltzgreven vil besee sig udi Byen, tilbyder vi vor underdanige Tjeneste at geleide ham allevegne.

Leerbeutel. Den Høflighed er saa stor, at Hans Naade ikke kan bitte paa saa kraftige Ord, som han ønsker at svare, i en Hast. Ja hans Taushed selv giver tilkjende hvormeget hans Hjerte deraf er bevæget.

Første Raadsherre. Det kan aldeles ikke regnes for Høflighed; thi det er vor Skyldighed, at gjøre det og Andet, som kan være Paltzgreven til Fornøielse.

Leerbeutel. I gode Herrer, Paltzgreven er ikke af mange Ord, men han tænker desmere. Det har han efter sin Herr Fader, hvilken, naar Nogen beviser ham Velgjerning, takker aldrig derfor med Ord, men beviser sin Taknemmelighed udi Gjerningen.

Første Raadsherre. Er eders Naades Herr Fader endnu ved god Helbred?

Paltzgreven. Spør min Hofmester.

Leerbeutel. Jeg skal sige de gode Herrer: Med den sidste Post fik Ingen Brev fra den gamle Paltzgreve uden jeg, hvorfore Hans Naade er bleven lidt fortrydelig, og idet han viser Dem til mig, paa en subtil Maade vil sige, at jeg var lykkeligere i denne Post end han selv. Jeg takker ellers paa Hans Naades Vegne for Eftersporsel. Den gamle Paltzgreve, saavelsom Paltzgrevinden, er ved god Helbred.

Første Raadsherre. Ei, lever ogsaa eders Naades Fru Moder?

Paltzgreven. Spør min Hofmester.

Leerbeutel. Ha, ha! I kan nok mærke, I Herrer, at min Herre bær en liden Fortrydelse over, at han intet Brev fik med sidste Post fra Nogen af dem. Ak eders Naade giør sig tilfreds! Med næste Post faaer eders Naade Breve igjen, og jeg intet.

Verten (kommer ind). Nu er Alting færdigt, Herr Hofmester, og Maden paa Bordet, om De vilde behage at spadsere ind. (Paltzgreven vil gaae først ind, men Leerbeutel holder ham tilbage udi Kjolen, og nøder de Andre at gaae først.)

Leerbeutel. Herr Vert, er Musikanterne kommen, som jeg bestilte?

Verten. Ja, De faaer den bedste Musik at høre, som er i Byen.

Leerbeutel. Lad dem spille nogle smukke Koncerter medens Herren er til Taffel. (Verten beder Musikanterne spille. Der spilles nogle udvalgte Koncerter og en Dandser kommer ind og præsenterer en smuk Dands.)

Tredie Akt.

Første Scene.

Madame Staabi. Verten.

Mad. Staabi. Her er farlig stille idag. Jeg seer ingen Folk, og Klokken er dog over ni. Jeg kan dog ikke troe, at de sover Alle. Jeg maa banke paa Vertens Kammer.

Verten (kommer ud i sin Nat-Trøie med Seele, gnikkende sine Øine). God Morgen! I er saare tidlig paafærde idag.

Mad. Staabi. Er det tidligt? Klokken er ni.

Verten (gispende). Hillemænd! er Klokken alt ni? det havde jeg ikke tænkt. Vi drak noget stærkt iaftes, saa at mit Hoved er ligesom det var knuset. Paltzgreven trakterede saaledes, at vi bleve alle drukne. Hans Hofmester, kan jeg sige, er en tut-a-fait Herre, og saa naadig, saa naadig, Madame Staabi, at jeg ikke kan beskrive det. Han skjenkte selv i for mig, den gode Herre, og bad mig drikke Paltzgrevens Skaal. Tro mig, den unge Paltzgreve bliver en brav Herre. Han drak mare Skaal om Skaal med de gamle Raadsherrer, men paa Sikasten maatte han dog give sig tabt; thi jeg vil tjene Hende, min kjære Mad. Staabi, Paltzgreven er endnu en ung Herre, der ikke har naaet sit tyvende Aar, hvordan skulde han kunne holde det ud med slige Mænd, der har siddet i Raadet i saa mange Aar?

Mad. Staabi. Hvordan Herre er han ellers?

Verten. Han er meget stille. Jeg hørte ham fast ikke tale et Ord over Bordet; men Hofmesteren førte Ordet alene.

Mad. Staabi. Ja den Hofmester synes at være en artig Mand.

Verten. Jeg har aldrig kjendt saadan Mand, jeg skal stedse tale om ham med Berømmelse. Men om Forladelse, jeg maa ind at tøe og kjæmme mig lidt; thi jeg stod just nylig, for hövisske Øren at sige, op af min Seng. (Gaaer ind.)

Anden Scene.

Mad. Staabi. Juveleren. En Musikant.

Mad. Staabi. Hans Tjener, Herr Jubilerer. Han har maaskee samme Ærinde som jeg.

Juveleren. Ja, Hofmesteren stævnede mig hid til denne Tid; I skal ellers have Tak, Madame, fordi I rekommenderede mig hos Hofmesteren; thi jeg troer, at han beholder de tvende Juveler, jeg leverede ham igaar.

Musikant. Jeg har ogsaa nogle Penge at fordre for Opvartning, jeg gjorde her igaar.

Juveleren. Var der da Lystighed?

Musikant. Ja, vi havde fuld Musik. Det hele Raad var her tilbords. Vil I gode Mænd og tale med Paltzgrevens Folk?

Juveleren. Ja jeg skal have Penge for et Par Juveler.

Mad. Staabi. Og jeg for tredive Alen Brokade.

Musikant. Jeg har ikke nær saa meget at fordre som I. I gode Mænd kan fortjene saa meget paa een Time, som Folk af vor Professsion paa et Aar.

Juveleren. Ja, Monsieur, der falder ikke altid slige fede Stege.

Mad. Staabi. Det er sandt nok.

Musikant. Men mon ingen af Tjenerne skulde være opstaaen? Jeg har saa lidt Tid, jeg skulde hen i et Bryllup hos en Skomager, hvor der skal blæses i Trompeter naar Gjæsterne kommer. Men der kommer Verten, vi maae sporge ham derom.

Tredie Scene.

De Forrige. Verten.

Musikant. Herr Vert, kunde Han ikke skye os Nogen af Paltzgrevens Folk i Tale?

Verten. Jeg har min Tro ikke seet Nogen af dem idag.

Juveleren. Jeg veed, Nogen af dem maa da være opstaaen?

Verten. Jeg skulde bilde mig det samme ind. Jeg vil ind i Lakei-Kammeret, og vække dem hvis de ere ikke vaagen. (Gaaer ud.)

Mad. Staabi. Det er ogsaa forskrækkeligt, at Tjenere tor ligge saalænge.

Musikant. De kom endelig silde udi Seng inat vel beskjænkede, det er sandt, men det er dog noget for meget at sove saa længe.

Verten (igjen). Hvad Pokker er dette? her er Ingen af dem udi Kammeret; de maae være inde hos Hofmesteren, men jeg har ikke fornummet, at hans Dør har været aaben idag.

Juveleren. Spring strax hen og see. Ak jeg er bange der er Ugler i Mosen.

Verten (gaaer og kommer ind igjen). Ak, Gud bedre mig arme Menneske! jeg seer Ingen i Hofmesterens Kammer heller.

Juveleren. Ak, mit hele Blod koger i mig.

Mad. Staabi. Au au, jeg zittrer.

Verten. Jeg maa kige ind udi Paltzgrevens Kabinet. Ha, ha, ha, det lettede for Hjertet. Jeg seer, han ligger endnu.

Juveleren. Jeg kan forsikkre, Herr Vert, at jeg var saa bange som en Hare.

Verten. Naar der kommer Alteration paa Folk først, saa bilder man sig Alting ind.

Mad. Staabi. Det er dog Synd, at mistænke godt Folk.

Fjerde Scene.

De Forrige. Peiter.

Peiter (kommer ind). Ak, Huusbond, hvad er det? Alle vore tre Heste ere af Staalden.

Verten. Hvad siger du, est du gal?

Peiter. Det er sandt, jeg siger, Husbond.

Verten. Pots slapperment! dersom jeg ikke saae Paltzgreven sove, skulde jeg tænke her var en Ulykke paafærde.

Juveleren. Herr Vert! staa ikke og raisonneer længer, men gak lige ind til Paltzgreven og væk ham sansfaçon, og sig, at alle hans Folk ere borte, saavelsom jere Heste; thi vi maae vide, hvordan Sammenhængen er; han maa tage det unaadigt op eller ei.

Verten (aabner Kammer-Døren og raaber). Eders Naade! Eders Naade! Eders Naade!

Femte Scene.

De Forrige. Paltzgreven (i Slaaprok og Tøfler).

Paltzgreven (strækkende sig). Vil I tale med mig?

Verten. Jeg beder ydmygst om Forladelse, jeg har gjort Hans Naade Uro, thi — —

Paltzgreven. Gak til min Hofmester!

Juveleren. Vi veed ikke, naadige Herre, hvor han er at finde; han stævnede mig hid til denne Tid, men — —

Paltzgreven. Som jeg siger Jer. Gaaer hen til Hofmesteren.

Juveleren. Hofmesteren er ikke tilstede, eders Naade.

Paltzgreven. Kald paa Kammertjeneren da.

Verten. Han er ikke at finde.

Paltzgreven. Han maa være henne hos Hofmesteren; gaaer Fandenivold, hen til Hofmesteren, Allesammen.

Verten. Hofmester, Kammmertjener, Lakeier, Heste, Alting er borte.

Paltzgreven. Hvad kan jeg dertil?

Juveleren. Vil Herren selv betale mig for mine Juveler, saa maa de Andre længe nok være borte.

Mad. Staabi. Og mig for mine tredive Alen Brokade.

Musikanten. Og mig for en Opvartning igaar.

Verten. Og mig for Fortæring og Andet, som er borte.

Paltzgreven. Hvad har jeg med det Rageri at bestille? Gaaer, det I faaer en Ulykke, hen til Hofmesteren.

Verten. Hvor er Hofmesteren da?

Paltzgreven. Hvilken dum Djævel. Nu stod jeg først op, og han vil, jeg skal sige ham, hvor Hofmesteren er.

Juveleren. Herr Vert! jeg begjerer Arrest paa hans Person til jeg bliver fornøiet.

Verten. Eders Naade maa blive her til vi Alle ere fornøiede; jeg mærker, at Hans Tjenere har Alle sammenrottet sig og er bortløbne. Herren maa skrive sin Fader til, at han skikker Ham nogle tusinde Rigsdaler for at løse Hans Person.

Paltzgreven. Min Faer! gid han havde Noget at betale sin Landgilde med iaar.

Verten. Hvad? Er I ikke Paltzgreve?

Paltzgreven. Det maa du selv være. Jeg er Peer Nielsens Søn i Vigen.

Juveleren. Er I ikke Paltzgreve?

Paltzgreven. Det skal en Skjelm sige mig paa.

Verten. Hvor er I da kommen til alle de Folk og Tjenere, som I bragte hid igaar?

Paltzgreven. Spør Hofmesteren! hvad Fanden veed jeg deraf; jeg saae ham aldrig nogen Dag førend igaar, jeg kom til Byen og skulde kjøbe Tjære, da spurte han mig, om jeg vilde gaae med ham og gjøre hvad han bød mig, skulde jeg faae god Mad og Drikke. Jeg

sagde: Tak, som byder, hvorpaa han førte mig af mine Bonderklæder og gav mig en Flegels Kjole igjen og kastede nogle Haar, som var dyppet i Hvedemeel, paa mit Hoved; siden kaldte han og alle de, der saae mig, Paltzgreve, hvilket er underligt at kalde godt Folk.

Verten. A— a— din slemme Misdæder, som har bedraget os saa skammelig.

Paltzgreven. Est du gal, har jeg bedraget dig?

Verten. Har du ikke bedraget os naar du har givet dig ud for en Paltzgreve og ikke er uden en Bonde?

Paltzgreven. Der var sexten Bonder i vor By, som Alle har været Maigrever og Rifogden har aldrig gjort dem noget Ondt derfor; tilmed saa er dette skeet mod min Villie, I har selv gjort mig til Maigreve mod al gammel Skik og Sædvane paa Landet, hvor aldrig nogen blier Maigreve uden i Maimaaned.

Juveleren. Fly mig mine kostbare Stene igjen, din Hund!

Paltzgreven. Har du mist' dine Stene? det er slemt nok for dig, arme Djævel.

Mad. Staabi (grædende). Og mine tredive Alen Brokade.

Paltzgreven. Dine tredive graae Katte. Du maa selv tage vare paa dine graae Katte.

Musikanten. Jeg vil have Betaling for mit Spil. Herr Vert, jeg holder mig til Jer.

Verten. Skal jeg betale for Spillet ovenikjøbet? er jeg ikke ilde nok skaaren alligevel?

Paltzgreven. Han skulde have Fanden, ikke Penge; thi han spillede som en Skjelm. Ifjor Sommer, da jeg var Maigreve, havde vi andet Spil med en Tromme til; her hørte man jo ikke en ærlig polsk Dands engang. Jeg veed ikke hvad det var. Det var ligesom man kneb nogle Katte i Rumpen, saa skreg En, saa skreg en Anden, saa Alle tillige; var jeg udi jert Sted, Herr Vert, saa skulde de mare ikke faae en Skilling.

Sjette Scene.

De Forrige. En Raadsherre.

Raadsherren. Godmorgen, Herr Vert, tak for iaftes, vi blev meget skjønt trakterede.

Verten. Ja, saa min Pung vil faae en Ulykke.

Raadsherren. Jeg er kommen at gjøre min underdanigste Opvartning hos Paltzgreven og takke ham for iaftes.

Verten. Og jeg var nu paa Veien at gjøre min underdanige Opvartning hos Dem med ydmygst Begjæring, at Paltzgreven maa blive hængt inden Sol gaaer ned.

Raadsherren. Hvorledes hænger det sammen?

Verten. Det hænger saa sammen, at Paltzgreven bør hænges. Hofmesteren var en Gaudieb, Paltzgreven er bleven til en ussel Bondedreng, jeg er bestjaalet, disse andre gode Mænd bedraget; her staaer han selv, nu kan I examinere ham.

Raadsherren. Hør, hvorfor har Du givet Dig ud for en Paltzgreve?

Paltzgreven. Spør min Hofmester.

Raadsherren. Hvor er han da?

Verten. Han er alt fløiten, har taget tre af mine Heste og hele Bagage med sig og ladet denne usle Bonde udi Stikken.

Raadsherren. Ak Himmel, hvilken Historie! Galgen blier dig vis nok, det er et uhørligt Stykke.

Paltzgreven. Drollen splide mig ad, skal jeg ikke sige det til Rifogden, dersom I hænger mig. Han er Mand for at hænge Jer igjen.

Raadsherren. Trækker af med ham til Raadhuset! det er en reen Sag. (De trækker af med ham.)

Syvende Scene.

De Forrige. Drengens Fader og Moder.

Moderen. Det var nok mod min Villie, at skikke det enfoldige Menneske til Byen.

Faderen. Han maa dog engang komme til Kjøbstæd, at han kan lære Noget.

Moderen. Ei, hvad skulde det enfoldige Kræ kunne lære? Jeg er saa bange, at han er bleven hvervet til Soldat.

Faderen. Finder vi ham ikke, saa maa vi betale Herr Markus for at lyse efter ham, og naar han blier lyset efter paa Prædikestolen, saa gier Officeren, som har hvervet ham, ham tilbage.

Moderen. Du skal lure din Død derpaa. Officererne pleier nok at give Soldaterne tilbage.

Faderen. Gid der var ham intet værre vederfaret end han var hvervet. Jeg er bange, Gjertrud, at Knegten er kommen i anden Ulykke.

Moderen. Ak, ak! det var dog vor eneste Søn, og hvor taabelig han var, havde vi dog Nytte af ham i vort Arbeide.

Faderen. Er han borte, Gjertrud, saa maae vi dog give os tilfreds og skikke os derudi.

Moderen. Jeg gier mig aldrig tilfreds! Du skal skaffe mig Drengen igjen eller en anden Søn i hans Sted.

Faderen. Da maa du faae en Anden til at gjøre det; thi jeg er altfor gammel og svag at skaffe dig flere Børn. (Hun græder) Græd ikke, mit Barn, for Tiden. Vi vil lede efter ham i den nye Avlsgaard. Maaskee han er kommen derhen.

Moderen. Ei Snak, hvor skulde han være kommen der?

Faderen. Vi vil dog gaae derhen. Men hvad mon dette er for Allarm? Man seer ikke Andet end det, som Ondt er i Kjøbstæder. Her trækker man af med en Synder. (Til Raadsherren) Om Forladelse, go' Herre, hvad har denne Synder gjort?

Raadsherren. Det er En, som skal hænges.

Drengen. Jeg er aldrig ærlig, om det ikke er mine Forældre. Ak, mine kjære Forældre, nu kommer I ret tilpas at følge mig til Galgen.

Moderen. Ei Mand, det er vor Søn Peer Nielsen.

Faderen. Mig synes mare det samme. Peer Nielsen! hvad er det? Hvad Ondt har du gjort?

Drengen. Ak, min hjerte Faer, bliv ikke vred paa mig; de fire Skilling er kommen bort, som jeg skulde kjøbe Tjære for.

Raadsherren. Ak hvilken Enfoldighed! Jeg ynkes over ham. Hør Dannemand, er det jer Søn?

Faderen (grædende). Ja det er, gunstige Herre. Men hvorfor skal min Søn hænges?

Raadsherren. Han har givet sig ud for en stor Herre og skilt disse godt Folk, som her staaer, ved deres Velfærd.

Moderen. Ak, det er umuligt, gunstige Herre. Det er det enfoldigste Menneske, som kan gaae paa Jorden. Er det sandt, som du beskyldes for?

Drengen. Drollen splide den Hofmester ad! jeg faaer nok fat paa ham.

Raadsherren. Hvor blevst du kjendt med den Hofmester?

Drengen. Da jeg stod paa Torvet igaar og saae mig om, kom han til mig og sagde: Vil du følge med mig og gjøre hvad jeg siger dig, skal du have bedre Dage end dit Herskab. Jeg maatte jo være en Nar, om jeg ikke tog mod saadant Tilbud; jeg fulgte med ham: han førte mig i en Flegels Kjole, kaldte mig Paltzgreven, førte mig i denne Mands Huus, som ogsaa kaldte mig Paltzgreve, gav mig paa eengang saa meget Mad og Drikke, som jeg kunde have nok af et heelt Aar. Jeg gaaer tilsengs og tænker paa ingen Ting. Om Morgenen siger de, at jeg skal hænges, fordi jeg var Paltzgreve igaar; gid Fanden være deres Paltzgreve en anden Gang.

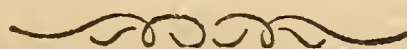
Moderen (grædende). I seer da, gunstige Herre, af hans Enfoldighed, at han er ikke Den, der er bekvem at gjøre noget Skjelmsstykke; men at andre Mennesker har betjent sig af hans Taabelighed og brugt ham kun til et Redskab at bedrage Andre med; forbarmer Jer over mig og skikker mig ikke før Tiden udi Graven.

Raadsherren. Hvad siger I andre gode Mænd, som have lidt Skade? Er I tjent med, at dette enfoldige Menneske bliver uskyldigen opoffret?

Juveleren. Det nytter os aldeles Intet. Jeg har selv Medynk over ham.

Drengen. Jeg vil gjerne betale den Skade, som er skeet. Den Ene har mist' to Stene, og jeg vil gjerne give ham ti igjen; og den Anden har mist' tredive graae Katte, dem kan jeg ogsaa flye ham tilbage.

Raadsherren. Drengen finder jeg i Alting uskyldig, og meer ynk- end straf-værd. Vi maa efter ingen Lov straffe ham, som et uskyldigt Instrument, men maa give ham Forældrene tilbage med Formaning, at de lade ham ikke oftere reise til Byen alene, at han ikke skal give Anledning til flere slige Tragedier.

LIBRARY OF CONGRESS
0 022 011 738 8